

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, 36.

DE
T O R T U R A
DOMESTICA 1735, 36

SIVE
ABUSU CURÆ SUBLUXATIONIS
VERTEBRARUM PLEBEJÆ,
Vom Mißbrauch der Wehthuns-Cur, durchs Ziehn;

Quam
AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſe Facultatis Medica,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE
PUBLICO ORDINARIO, ETC.

DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono, Præceptore, ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILE-
GIIS DOCTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQVE CONSVETIS,

ANNO MDCCXXXV. D. OCTOBR.

PUBLICÆ AC PLACIDÆ ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET

R E S P O N D E N S

JOHANN CONSTANTIN LENTZ,

MAGDEBURGICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

17. 8. 2. - 6

PROOEMIUM.

Non pauci sunt, qui genuinam artem medicam tortura cruciant, ac salutare illius respectus temerariis ausibus ac plebejis promissionibus contaminant: ideo satis sæpe medicina, quæ sæci plebis usitata est, non modo sæculenta est, & in choro vulgi multa damna, quæ adeo attente & sollicitè nec advertuntur, nec urgentur, causatur, sed & virulenti fermenti instar præstantioris sortis homines inficit, iisque sub iniqua fiducia, credulitate & superstitione præmataram mortem accerit & accelerat: nec quidem ad seriem & familiam talium fraudulentorum persuasorum & consultantium cum SACHSIO in *A. N. C. Dec. I. An. II. p. 48.* referendi sunt, *olidi myropole, circumpurati agyrta, fraudulentè dentifrangibuli, scarophagi empirici, pediculosi unguentarii, umbrarici medicastræ, infames*

fames magi, crumeni mulgi præstigiatores, prodigiosi ur-
 mantes, exresticulatores Lithozomi, grandistrepi, sacrificu-
 li, furnarii cinifiones & qui sunt alii vaniloquidoci & nugæ
 polyloquides: huic turmæ ac turbæ perniciosorum
 grassatorum, vitam & sanitatem sub spe & specie me-
 dici artificii & auxilii destruentium, merito annu-
 merandi sunt illi, qui magis torquentes, quam me-
 dentes officia sua pernicioso successu exequuntur:
 etenim hæc experimenta non modo fallacia, sed &
 noxia existunt, ut propterea peritis & conscientiosis
 medicis curæ cordique esse debeat, ejusmodi nuga-
 tores, deceptores & tortores e choro & foro honesto-
 rum Medicorum expellere, insuperque sanitati pro-
 ximi meliori: fide & sinceritate prospicere: tanta e-
 nim est imperitorum hominum temeritas, ut illos
 manibus omnibus officiis & artificiiis medicis se im-
 misceant, ut hoc loco verissimum sit dixerium:
*nulla quidem vestri tam regula firma Galeno, quam non in-
 terdum curva reflectat anus: nec tamen veritati adver-
 satur, quod HIPPOCRATE Lib. Prænot. §. 4. elocutus
 est: neque pigeat ex plebejis sciscitari: si quid ad curandæ
 opportunitatem conferre videatur: hæc tamen concilia-
 tio prudentem & judiciosum medicum requirit, ne
 frivolis & temerariis experimentis atque ausibus fi-
 dem tribuamus, neve propterea in sanitatem grasse-
 mur & experimenta per mortes faciamus, siquidem
 tanta sæpe hominum mentes corripit credulitas, ut
 consiliis & experimentis vulgaribus, velut infallibi-
 liter salutaribus domesticis mediis, & minus pretio-
 sis, & naturæ magis acceptis plus confidentiæ largi-
 antur,*

antur, quam aliis securis & artificiosis auxiliis: hinc quælibet ferme loquax & sciola verula sarcinam artificis plenam gestat, insuperque medicorum consilia & auxilia mirifice censere & corrigere non veretur: In hoc experimentorum censu præferuntur sæpe nova, in sensus insigniter incidentia & apparatus suo credulorum hominum animum irretientia, quæ dein quasi in consuetudinem trahuntur, ut in certis casibus quasi universale æstimentur remedium, absque habito respectu sive proficiat, sive officiat: Quamvis autem plebejis talibus experimentis, minus vero sinceris, medica ars contaminata appareat, nihil vero inde in meliorem statum redacta est, sed versatur *Fastus sub astu*; & plus inde damni, quam commodi expectandum erit: gloriam affectant tales curationes sub ingenuo ceteroquin titulo Curæ domesticæ: ast ejusmodi experimenta magistrum artis æque ita fallacem ac famelicum reddunt, i. e. omni existimatione destituunt, ac illum cujus meminit SCHUPPIUS in *Regenten-Spiegel cap. 7.* hisce verbis: Dort kam ein solch Thier, (Magister artium) zu einem Schuster und bettelte um einen Zehr-Hennig: Der Schuster fragte wer er dann sey? ein Magister war die Antwort, ein Meister sieben freyer Künste: Ey du Bärenhäuter, rief der Schuster, kannst du sieben Künste, und gehst vor den Thüren herum: ich habe nur eine gelernet und muß mich, meine Frau und Kinder davon ernehren und habe doch noch etwas übrig: De talibus empiricis & fugitivis curis valet illud *Lemma*: aut *fuge* aut *Luge*: ex duris aliquando ad gloriam adspirare licet; & dolores non

raro immiscent sese mediis salutis; ita Attila flagellum Dei vocatur: Moribus vero interdum ac consuetudinibus in hac medendi ratione aliquid tribuendum est: hinc *Cæl. RHODIGINUS Lect. Antiqu. Lib. XI. c. 15.* de quodam, qui quo magis flagellis percussus erat, eo majorem voluptatem sensit, judicat, *p. 581. lit. E.* consuetudine prævalente depravata, utebatur vitio & improbabat: irroborebat vero ea radicesque egerat altius, quod ita foret assuetus flagellis: Mundus sane regitur opinionibus! ob id ex consuetudine creduli homines tormentis medicis patienter se submitunt, sub persuasione quasi hic mos sit adversam tractandi valetudinem, man müsse Böses mit Bösen vertreiben, sive jam experimenta talia crudelia juvent, sive minus: vid. D. PRAESIDIS *præf. de Tortura Medica*, tractationi *de optis & ineptis Tortura Subjectis* præmissa: Ut ut etiam aliquando juxta PLAUTUM verum est, quod interdum *populus rectum videat, est ubi peccat*: tamen veritati etiam interdum medici *populi errores corrigere debent*: Plurima certe plebis arcana fallacia & perniciosa sunt, attamen hoc veneno non raro homines eminentioris fortis inficiuntur, imo interficiuntur, ita ut peculiare officium medicum ejusmodi ausus plebeji requirerent, quo inquirerentur & in salutem hominum abrogarentur: Quamvis etiam cura tentativa *Hippocratis, Galeni, Celsi* aliorumque auctoritate firmetur, vid. BOHNIUS *de Off. Med. dupl. Part. I. cap. 6. pag. 136. 137.* eoque etiam varia alia ambigua referri possent, nobis tamen videtur ita andabatarum more pugnare,
&

rectius sentimus cum apostolo 1 Cor. IX. 26. *equidem sic curro, ut non incerto, sic luctor, ut qui non aërem verberem.* Ejusmodi fallacibus experimentis, annumeramus vulgarem fugitivum usum indeque proveniente abusum PLEBEJÆ CURATIONIS, qua per modum TORTURÆ SUBLUXATIONES VERTEBRARUM tractari solent, quem hoc Inaugurali specimine indicare & ut impostero sollicitè evitetur, atro carbone notare suscepimus: Annuat nostris ceptis divina Clementia, ut ad vota succedant.

§. I.

SI quæ *ambiguitas* in titulo præsentis tractationis versari videtur, mox in ingressu illam resolvemus & enodabimus; nominamus primo hunc modum medendi, *Torturam*, quia totus *apparatus* & *processus* Torturæ instar, utut *bonestæ* apparet, dum plus minus *violenta* tractione homines afficiuntur, ut interdum ita torti exclament & conquerantur, du hast mich wie ein Scharfrichter gezogen, daß mir das Herz im Leibe gefnackt, und ich mich kaum davon erholen oder besinnen kan: & si ceteroquin admodum modeste torqueantur tales homines, ipsè actus nec *sine omni* dolore ac molestia, nec absque *violenta* tensione procedit, quare *utroque* modo Torturæ appellationem meretur: tanto magis secundum *nostram* tractationem & applicationem, qua hujus *empiriæ* & experimenti *plebejorum abusum* taxare & declinare contendemus. *Torturæ* notationem hæc cura mere-

meretur, siquidem non modo *eximia* vis subjectis infer-
 tur, sed & *talis* violentia committitur, ut *bonesti* & periti
 medici denuo in *meliores* statum convertere teneantur,
 quæ tortor imperitus & crudelis adeo depravavit: nec
 arduum esset suffragante attenta observatione demon-
 strare, quod *talem* imperitam & temerariam curam *sæpius*
deteriores sequantur effectus, quam vulgo *criminales* car-
 nificinam per Torturam excipere solent: nec quidem
 propterea absolute hanc curam tali iudicio diffamare al-
 lubet, siquidem tantum de *abusu*, qui non rarus est, hu-
 jus experimenti hoc loco disserere constituimus: vo-
 camus autem hanc Torturam *Domesticam*, quoniam ra-
 ro Medici periti eandem ordinant, sed quia commu-
 niter *effeminatis* artibus, quibus in rem medicam *re-
 merarie* homines se immiscent, annumerari meretur:
 hinc nominavimus arcanum & asylum muliercularum,
 ad quod *innumeris* vicibus ipsæ confugiunt, suæque per-
 suasione homines inducunt, imo seducunt: proinde do-
 mesticum schema auxilii medici gerit, quoniam adeo *in-
 discretim* ad multos affectus ordinatur, ut vulgatum *tri-
 folium* fraudis, fallaciæ & temeritatis ingrediatur, dum
 hæc *tractio* corporis, *emplastrum oxycroceum*, *unguen-
 tum rubrum potabile*, & ne huic trifolio pistillum deficiat,
pulvis contra casum accedit, illud constituunt: unde vix,
 ventriculi molestia, flatibus retentis, alvi obstructione,
 congestione sanguinis ad ventriculum & hypochondria,
 nec non connexis *angustis* &c. tales personæ affligi de-
 bent, subito ad hoc experimentum domesticum, velut
 ad Sacram confugiunt anchoram: in quo ausu non raro
 plus persuasio vulgaris, credulitas & imaginatio, quam
 ipsum

ipsum hoc remedium juvat: tandum etiam *domesticum* audit experimentum, quia jam ita in *plebe* innotuit & increbuit, ut illud raro in libris & consultationibus peritorum & probatorum medicorum, quam in cerebro, ore & manu non affabilem, sed fabulantium & audacularum feminarum reperire quotidiana doceat experientia: Subinde vero mox in titulo *interpretamur*, ne *equivocatio* oboriatur, quo maxime hæc tortura domestica referri mereatur, quoniam cum *domesticis* experimentis *varia tormenta* non raro valetudinariis subjectis provocantur, quæ non tam *naturali* sensu, per modum *externæ torturæ*, tractionis, tensionis, torsionis, quam excitatione motuum *spasticorum & convulsivorum* in variis casibus & internis visceribus atque partibus & regionibus acquiruntur & conciliantur, in qua priori circumstantia hæc domestica tortura similitudinem habet, cum *artificialibus* illis *chirurgicis* repositionibus *luxatarum* partium, quæ raro absque tali *violenta* tractione succedit, quo propterea, varia vincula, habenas, fascias, funiculos, &c. tenendo, trahendo, extendendo, continendo, constringendo, varias trochleas mechanicas, scelas, sedilia, organa & machinas &c. usurpant; quid quod *analogæ* incivilis & crasse *violenta* maxillæ inferioris luxatæ per *alapani* repositio legitur apud MOEBIUM *institur. medic. p. 242.* MUNNICK. *de Luxat. in specie c. 3.* MANGETTI *Bibliorb. chirurg. Lib. X. tit. Luxatio. pag. 127. col. a.* ERASM. FRANCISCI in *Sittenspiegel Lib. IV. p. 1223.* Christian. Franc. PAULLINI *Flagello Salutis Sect. II. cap. 9. p. 49. de odontalgia cura sola alapa. vid. A. N. C. Dec. 2. An. 9. observ. 192.* FRANCKENAU *diff. de Alapa p. 5.*

35011

B

§. II.

§. II.

Hæc Tortura autem, de qua nobis præfenti tractatione fermo est, concernit repositionem *vertebrarum* impr. ultimarum dorsi & primarum *lumbarium quadantenus luxatarum*, quæ symphyfi sua immediata & synchondrosi in transversalibus suis superioribus & inferioribus apophyfibus aliquatenus distortæ, imo in *laxiori* sua per cartilaginem articulatione, vel arthrodia, ut & in ginglymo five mutua processuum complicatione, extra situm suum ordinarium leviter distractæ, tensæ & positæ, indeque musculorum quadrati, longissimi dorsi, sacri, semispinati & si adest psoas parvi insertiones & connexiones tendinosæ male affectæ, ut & primum, præc. nervorum spinalis medullæ lumbarium, quod diaphragmatis & respirationis offensionem & alterationem causatur, (qui nervi dum furculos suos in peritoneum, & musculos abdominis spargunt & distribuunt, harum etiam partium functiones læsas sub eodem affectu inferunt) una similis molestia afflictum, deprehenduntur: quo variorum ligamentorum alterationes pertinent: siquidem vertebræ cum iisdem coheret & consentiunt: hinc MUNNICK. *l.c.* ait: ne sedibus suis in motu excidant vetabræ, multis variisque ligamentis insuper firmanantur: Hæc junctura vertebrarum *lumbarium* & præc. *primarum*, non exclusis *ultimis dorsi* spondylis, dum cartilaginee earum molles & flexiles sunt, subinde ferme in medietate systematis corporis posita, quæ *superiorem* corporis regionem onere & mole sua gestare debet, aliquando flexioni obnoxia existit: hanc levem, superficialiam ac modicam dislocationem *Subluxationem* cum medicis vocamus: non quidem de Luxatione

tione ossium, discreta articulatione præditorum, sermo nobis est; interim *hujus* generica cognitio, *ulterius* subluxationis faciliorem cognitionem nobis suppeditabit: Luxatio itaque SCHENCKIO *diff. de Luxatione ossium in genere cap. 1.* dicitur *ossium flexilium e loco suo mutatio: sive juxta CELSUM motio ossium e sua sede, aut fec. HIPPOCR. Lib. de nat. hum. ARISTOTET. de partib. animal. GALENUM meth. med. Lib. 2. & Lib. de artic. ossium ex propria regione transmutatio absque fractura eveniens: Valescus de TARANDA de affectuum extern. curatione cap. 17. Luxationem vocat morbum non solum unitatis, neque intemperiei, sed male compositionis & in specie ossis, quoad situm atque motum: Proinde vero Subluxatio, aut pararthrema dicitur parva luxatio, per quam articulus leviter suo loco naturali recessit: hanc GORREUS de definitionibus med. p. 360. ita definit: Pararthrema est parva luxatio, per quam scilicet articulus paululum a suo loco naturali excessit: contingit utpl. vel ex equitatione, vel etiam cinctu, aut calceatu, ex mutuo partium inter se affricu: quidam intertriginem latine appellant: Pararthrematis itaque appellatio generatim ad Subluxationis significatum applicatur, hinc FALLOPIUS in Expositione de ossibus cap. 12. Opp. p. n. 537. lin. 38. sq. dicit: apud Hipp. quarto de articulis primo, & Galenum in illam commentatione *παράρθεσις* appellatur luxatio, quæ est minima, ita ut os, quod egreditur e cavo maneat in supercilio: nam os vel penitus egreditur e cavo, vel ita, ut maneat in supercilio: Si enim leviter est luxatum, non quidem totum egressum, sed remaneat in supercilio appellatur *παράρθεσις*, quasi levis deductio ex suo loco &c. addimus PARÆI interpretationem Opp. Lib. XV. de Luxationi-*

nionibus cap. 2. p. n. 425. ita inquietis lit. D. Sunt & luxationum alia completa & perfecta, cum nempe os sua cavitate penitus excidit: alia imperfecta, cum leviter tantum emotum est, non autem omnino elapsum, ex quo & Subluxationis nomen is casus habuit. Merentur adhuc FORESTI verba hoc ordine addi Lib. 9. obs. chir. I. in Scholio: Si e compagibus suis paululum dumtaxat amotus est, aut usque ad sinus, &c. cavitatis supercilium (nonnulli marginem vocant) prolapsus, nobis Subluxatio: Græca vero consuetudine pararthrema nominatur. Sic etiam Fernelius: Luxari os dicimus, quod vel prolabitur, vel quovis modo sede sua movetur. Id si perfecte fit, & articulus profusus excidit, ossisque caput e sinu suo promoveri virum hoc Græci ἐξαρθρῶσι vocant: si vero os ab osse paulum recedit, eaque inter se debescunt, atque diducuntur κατὰ ἄρθρον appellant. Caterum sub Pararthremate & Luxatione, seu ut vulgares chirurgi, Avicennæ interpretem secuti loquuntur, elongationem ligamenti comprehendimus; sicuti & distorsiones ac perversiones cum pluribus ossibus, tum vero maxime spinæ vertebris familiares. - - quando ossa debescunt & suis ex toto finibus haud quaquam prolabantur, pararthrema non immerito appellabitur.

§. III.

Tradidimus modo formam subluxationis generatim & applicavimus hanc considerationem ad presentem Verrebrarum Subluxationis tractationem: de hoc ETTMÜLLERUS in Collegio Consultatorio Casu 58. titulo, de Subluxatione verrebrarum dorsi in annotatis ita judicat: Affectus est Species Luxationis verrebrarum dorsi. - est ergo in specie subluxatio saltem earum, quæ quandoque utur

in se levis, neglecta interdum maxima & atrocissima inferè
 Symptomata: Germanis dicitur das Verbrechen, das Bes-
 bethun, (addimus nos sich einen Verdriess, magis eine Ver-
 drehung, als Verdruss thun) inter quæ tamen non nisi gra-
 dualis differentia intercedit: notatu digna sunt proxi-
 ma verba, nostro scopo respondentia: *Ceterum mini-
 ma peccata subinde sunt maximorum morborum auctores:*
 Et similem differentiam Luxationis & Subluxationis hacten-
 us nominatam SENNERTUS in *Institut. Med. Lib. 2. Part.*
1. cap. 9. agnoscit atque profert: Quoniam itaque perfe-
 cta vertebrarum Luxationes valde periculosa sunt, ita ut
 aliquas illarum antiquiores & recentiores medici lethales
 plane nominent, (hinc MUNNICK l. c. dicit: *si plures verte-
 brae ordine sese consequentes simul subluxentur, minus peri-
 culosum est, quam si una saltem luxetur*) hinc plebeja illa mo-
 lestia, quæ juxta vulgarem opinionem non modo frequens
 esse fertur, sed & ex levi causa ortum ducere dicitur, non in
 tam periculoso gradu consistit, ideo Subluxationis nomine
 insignitur: licet etiam hæc offensio aliquando valde gravis
 insuperque periculosa esse deprehendatur, juxta testimo-
 nium ETMÜLLERI l. c. iniquentis: *rer ita ægros afflictos
 vidi, ut Sacerdorem advocandum jusserint, merentes vitæ
 pausam:* & in Prognosi: *propter Lipothymiam repentem
 mors supervenire potest:* quemadmodum nonnunquam
 ejusmodi Subluxationi, ardui inflammatorii motus, ut &
 fonticæ acutæ febres, & ob concurrentes acutos dolores
 aut suspecta animi deliquia, aut in alijs partibus ominosi
 spasmus, aut semi paralytici affectus superveniunt, qualis
 rerum facies in lethalem quandoque terminatur eventum:
 sicut STORCHIUS in *observ. Clinicis An. 1721. pag. 174.*

mortem infantis a tali Subluxatione commemorat; quo loco autem *differentiam* illam merito inculcamus inter *Subluxationem simplicem*, & *violentiam* illam, quæ internis organis una cum Subluxatione inferitur, ideoque *complicata* vocari potest: quando disruptio in pulmonibus contingit & *hæmoptysis* consequitur, qualem casum commemorat STORCH. *l.c. p. 5. Anni 1727.* aut in abdominalibus partibus *ventriculo, intestinis, vesica urinaria*, ut *vomitibus cruentis, diarrhæa cruenta* & mictio sanguinolenta superveniant, tales casus passim etiam recententur. Præterea hæc simplex Subluxatio non modo aliqualem, *gradu* tamen discrepantem, modo mitiorem, modo graviolem distorsionem vertebrarum complectitur, sed etiam proximorum nervorum, tendinum, ligamentorum & musculorum, quæ partes hac tractione, tensione, compressione & distensione valde lædunt, illarum *officia* atque *robur* violant & impediunt, ideoque *connexas* diversas afflictiones morbosas causantur, naturalem statum mutant: quare ex parte apposite FISCHER *in Responsis Practicis & Forensibus Selectis Cas. XII. de dolore pectoris acuto* von so genannten Wehethun p. 37. judicat: *equidem ad ejusmodi motus voluntarios impotentia dolorisque species luxationi cuidam partium solidarum beneficio articulationis invicem connexarum communiter imputatur: Sed & partium musculosarum & membranacearum distensio enormis - - paria symptomata producere valet: hinc nullum est dubium in vivo præsentem musculos intercostales a morbo allegato admodum distentos & membranam succingentem relaxatam - - - doloris ansam præbuisse.* Sed cum præsens nostrum institutum non sit hujus Subluxationis signa, effectus,

ctus, causas, specialissimas sedes, & curationem tradere, sed potius *plebejū abūsum*, qui cum *vulgari* cura torturæ, aut *tractionis* hujus committi solet, & de *perniciosis* effectibus atque consecutionibus hujus curæ plebejæ agere, ita suffecerit, hæc *generatim* præmonuisse, quæ reliquæ nostræ tractationi præcurrere, aut viam sternere possunt.

§. IV.

Præterea neque hæc Subluxatio in aliis regionibus ita cognita est, uti in *paucis* Germaniæ locis, imprimis in Hala nostra, hujusque incolis & accolis; non quidem de illa eminentiori hoc loco differimus, quæ valde arduis causis & *magnæ violentiæ* suam debet originem, qualis ubi locorum contingere solet, quæ strenuæ & nimis operosæ ponderum gestationibus, casibus, contusionibus, compressionibus &c. tribuenda, & in omnium ferme chirurgorum scriptis, cognitione & ore est: sed potius de hoc *leniori* Subluxationis gradu impræsentiarum loquimur, qui *nostris* oris atque limitibus familiaris esse, reputatur, quando *utriusque* sexus, & *omnis* ferme ætatis homines, ex *levi* flexura corporis, modica gestatione, extensione brachiorum, sublacione ponderum & variis corporis laboribus, hac Subluxatione afflictos se esse conqueruntur, ideoque torturam illam tractionis auctius & nunquam emendatius, cum lectionibus & collectionibus ut & consultationibus *variarum* plus, quam variorum sustinent: ubi merito quæstio movetur, cur hæc qualitas morbosa, quæ nec *hæreditaria*, (quamvis SENNERTUS *Prax. Lib. V. Part. VI. cap. 5.* dicat: quia vero infantibus sensim sæpe hoc malum subrepat & non raro est hæreditarium, plerumque

rumque incurabile est: quo loco de alio luxationis gradu & statu loquitur, nec epidemia, nec endemia, nec sporadica haecenus observata fuit, tantum nostris limitibus & circulis circumscripta sit, siquidem nulla ratio *climatis, aëris, loci, aquarum, dietæ & regiminis* subest, cui tale accidens cum certitudine adscribi queat; neque etiam haecenus *peculiaris structura & dispositio* corporis *derecta & significata* fuit, cui *frequentior* hæc afflictio tribui & imputari queat; an forte hic loci homines *spinam* continent *laxiorem & processum* vertebrarum magis *hiantes & minus complicatos*, ut propterea tam facilem distorsionem patiantur: siquidem hic loci *plures* alii homines constant, qui *eodem* aëre, loco, victu &c. utuntur, at tamen *hac credulitate* subeundæ facilius subluxationis & curationis per torturam *non infecti* sunt & propterea *nunquam* talem affectum patiuntur: imo cum alibi locorum & *graciliores & obefiores* homines *corpore suo ad similem* subluxationem ita vulgarem suscipiendam *aptissimi* videantur, & tamen simili aut *eodem* affectu non *comparatè* molestentur, hinc nobis in hoc affectu, *inter nos* crebriori, aliquid *opinionis, credulitatis & mali plebeji usus* subesse merito videtur: Contigit aliquando *mibi Præsidi*, ut alicui Patronissæ hujus torturæ, *utilitatem* ejusdem valde dubiam, imaginariam & *fallacem* declaraverim, quæ cum me illo *sensibili* phænomeno, *strepitus* vertebrarum convincere voluisset, quod omnino Subluxatio talis contigerit, wann man sich nicht verbrochen hätte, könnte es nicht krachen und knacken, instantiæ illius atque exceptioni opposui, quod e tali *tortura* atque tractione *cuilibet sano*, firmo & integro homini talis strepitus eveniat, meque ipsum, qui nunquam

hoc

hoc idolum Subluxatoriæ curæ adoravi, sed semper sub-
 risione dignum æstimavi, extemplo huic experimento
 subjeci & *strepitum* vertebrarum strenuum cum molestia
 & *dolore* expertus sum, ita, ut per biduum tenorios dolo-
 res in dorso senserim, sed postea *nunquam* aut hanc tor-
 turam admisi, aut ullam subluxationem passus sum: (ideo
 SENNERTUS l. c. cap. 1. de curat. Luxat. in gen. asserit: *solet*
etiam plerumque strepitus & sonus quidam audiri, dum os in
cavitatem redit: verum signo huic solo non fidendum:) hinc
 firmiter nobis persuademus, quod *inconsultus* hujus tortu-
 ræ usus ad *frequentiore*m subluxationem subeundam homi-
 nes disponat, quando *roties* vertebrarum series & symphy-
 sis tali *tractione*, compressione & tensione ita *relaxatur*
 atque *flexilis*, instabilis & mutabilis redditur, ut *levis* labor
 corporis in futurum ejusmodi Subluxationem facile cause-
 tur, daß man hernach des Ziehens kein Ende weiß: ob id etiam
 evenit, ut quando *tenelli infantes* aut subiecta *puerilis* æta-
 tis *gracili*, tenero & *laxo* corpore prædita, ex ulla *rudiori*
 & immodestiori cultura, aliaque corporis sui *flexione* &
 commotione ejusmodi Subluxationem sibi contrahunt, &
 eidem similis *immodesta* & *iterata* tortura & tractio cor-
 poris adhibetur, eadem *mature* ad crebriorem & *facilio-*
rem Subluxationem sustinendam disponantur, & tandem
 misera *valeudinaria* mancipia hujus torturæ reddantur,
 ita ut ex hac pyxide lerna multorum aliorum malorum
 emergat: quod & sibi dictum amplectantur sollicitæ, cre-
 dulæ, superstitiosæ, sciolæ, officiosæ & multi loquaces mu-
 lierculæ; illæ inquam quæ huic arduæ, ambiguae, violen-
 tæ & fallaci ut plurimum curæ æstimatione, declamatione,
 commendatione & applicatione nimium, quam par est, tri-
 buunt.

C

§. V.

Hujus Suluxatoriæ Curæ, imo torturæ usus est magis vulgaris ac plebejus, quam artificiosus, licet in illa etiam *enchiresis* requiratur, quemadmodum interdum eadem rudi, violento & crasso modo perficitur, ut alii doleant: et hat mich Henckermäßig getrefft und gezogen traxit, torfit & tendit; de modo hujus curæ ita ETTMÜLLERUS l.c. profitetur: *præter hanc operosam satis SENNERTUS* (locum ipsum in eodem in transitu, & quidem tr. de Luxatione invenire non licuit) *commodiorem viam eligit, nostro agro admodum convenientem: nempe ipse brachia de cussatim pectori injiciat, manibus in tergum reflexis, quas Chirurgus, vel alius quicumque adstans, a tergo sedens, genuaque sua dorso patientis applicans, apprehendat, agrum hoc modo concutiat, donec strepitus audietur: vel jaceat aeger pronus exporrecto corpore humi, hinc alius pede dorsum illius calcitrando transliat* (auf den Rücken mit Beinen zu treten) *hoc enim ratione repositionem futuram alii sibi promittunt: interim hic modus procedendi rudis (imo rusticus, brutinus & barbarus) nimis videtur, nec nisi rustica plebi applicabilis (imo nec huic quidem) infelicem hujus curæ successum testatur HILDANUS Cent. IV. obs. 68. pergit Etmüllerus: unde alii pedibus ad unum reflexis, utque humi sedentes genui dextro admovent oculum sinistrum & sinistro dextrum: quod ubi facili negotio fiat repositas vertebrae esse indicium est: alii manibus se suspendunt, & hinc inde commovent usque dum strepitus aliquis audiat: cujusmodi meminit Tagliacorius Chirurg. curæ. Lib. 2. rursus alii manus spinae fortiter applicant & pectus ad anteriora reflectendo, spiritumque paulis-*

per

per retinendo *pristinæ sanitati restituantur*: alii decussatim artus contrahunt velut dextram manum cum sinistro pede, & sinistram cum dextro: nec quidem necesse est quoslibet tales modos recensere, qui non modo crasse plebeji, sed ita comparati sunt, ut quilibet horum *seorsim* fat magnam torturam infligere & varia damna cufari queat soleatque: *Plebejam* hanc esse curam e vulgatissimo usu, jam recepto, constat, quæ nunc in omnium, vilioris, fortis hominum ore & consilio circumfertur: quid quod adeo vilis illa jam est, ut e fæce vulgi fæminis & vetulis præc. cognita & æstimabilis sit, quarum garrulitati nonnunquam medici aut indulgent annuuntque, aut connivere debent, ni allarum muliercularum odia & persecutiones acquirere consentiant; nec tamen desunt honestioris qualitatis & profapiæ fæminæ, quæ spiritu credulitatis afflata, hisce experimentis plebejis, sub persuasione, quod vulgaria media reliquis palmam præferant, die gemeinen Mittel helfen am besten, fidem tribuunt, seque huic torturæ subiciunt, ut nunc talis cura commendationem eines gemeinen Haus-Mittels teneat, quæ partim in communi usu existit, satis sæpe in perniciosum abusum trahitur: Nec quidem hoc themate omnem illius curæ usum promiscue improbamus, sed id asseveramus, quod *plurimi* hac cura *minime* indigeant, quibus secundum *plebejam* theoriam & praxin utilis esse putatur: unde *communis* ingenua regula fluit, quod facili commendationi illius *difficiliter annuentes* præbeantur aures, ni ex præsumta, *fucata*, fallaci & *palliatiua* cura in *deteriores* consuetudines & consecutiones conjiciantur: unde in classem illorum ambiguum, dubiorum, incertorum, yix diu durantiu remediorum

quilli

C 2

(uti

(uti satis sæpe, si non plurimum, de quo attenta observatio certissimum exhibebit testimonium, *acidularum & theriacum* usus comparatus esse solet) referri meretur, quæ vix longius aliquam opem promittunt, quam quidem usurpantur, imo hominem in illum statum conjiciunt, ut sæpius anceps tale remedium usupare teneatur: sed cum de usu hujus curæ nobis hoc themate non sermo sit, ita *abusum & noxios* tantum illius effectus indicare placuit: ille abusus, ut superius indicatum fuit, in eo consistit, ut non modo homines, huic curæ servientes, quot annis aliquoties, sed & si non singulis hebdomadibus, tamen vicies, tricies per annum huic torturæ se submittant, indeque in credulam illam persuasionem devolvantur, ut quicquid molesti & *morbofi* patiuntur, huic *Subluxationi* fugitive & ferme irrevocabili ac incorrigibili iudicio impudent. Hic abusus adeo increbuit, ut sæpe prudens & peritus medicus vix eidem resistere, & afflictos dehortari queat, ne ejusmodi torturæ alii se mancipient, & si coram hoc sæpe perniciosum, ut plurimum anceps & infructuosum, raro utile experimentum improbant, nihilo secius credulitas adeo multorum oculos occæcavit, ut *clanculum* illud subeant, nec *pravas* consecutiones & operationes agnoscant, aut medico ingenuo confiteantur, eo ipso autem morbum adeo corrumpunt & exacerbant, ut medicus valde hæsitet cui causæ tale perversum morbi schemata describere debeat.

§. VI.

Ast propius ad rem accedentes *seorsim* nunc hosce *abusus* indicabimus: *noxa* itaque hujus curæ *Subluxatorix* nititur *incongrua*, perversa, imperita, temeraria & iniqua illius

illius ordinatione & applicatione, quod contingit, si homines *audaces* consultationibus *medicis*, sub larva *opitulationis* ferendæ & *misericordiæ* exercendæ frivole se immiscent, & partim cognitionem *nocentium* & *juvantium*, partim noticiam *morborum* affectant, in eo vero & *temeritatem* & *inscitiam*, & *imprudenciam* & *imperitiam* & *crudelitatem* suam satis superque comprobant: nullius itaque ætatis parcentes, mox *pulsionem* & neo natos huic torturæ subijciunt, licet alias *hujus* ætatis homines a tortura *criminali* juxta Leges civiles immunes sint; unde quoad immunitates naturales immanes homines magis peccant: quodsi itaque ejusmodi infans paulo celerius, difficilius, operosius, cum aliqua anxietate respiraverit, insuper aliquam inquietudinem fugendo & dormiendo obtulerit, si vires prostratæ apparuerint, si pulsus celerior fuerit, si intensius æstuaverit, si abdomen durius & tensius extiterit, si alvus obstructa comparuerit, si jectigabundus conspiciatur, si torminibus ventris afflictus teneatur, si extraordinarie vomuerit, si hypochondria tumidiora observentur, si anxia tussicula laboraverit &c. confestim, quasi harum morbosarum afflictionum non *plures aliæ* dentur causæ, ad hanc subluxationem provocant, das arme Würmgen, das liebe Kind habe sich sehr verbrochen, es seye hohe Zeit ihm zu helfen, man müsse es streichen und ziehen, & non raro ejusmodi infantes in æternitatem trahunt: quodsi itaque ad eo *indiscrete* tenellulis talibus hæc cura adhibeatur, tunc sæpe observatur, quod prædicta pathemata non minuantur, sed *augeantur*, hinc respiratio magis angitur, inquietudo exacerbatur, oppressio pectoris increbescit, infirmitas per momenta augefcit, cardialgia, cardiogmus, vomitus,

tus, angor, tormina, murmura ventris, motus febriles & exacerbantur, convulsionones convocantur, & tota tragædia in deteriorem statum conjicitur, inde consilia colliguntur man müsse wohl das herkeliebe Kind noch einmahl ziehen, damit ja nichts verabsäümet werde, & ita denuo commiseratione dignus infans ab ejusmodi consultatricibus sine misericordia, velut Molocho sacrificatus, torquetur, donec eo usque res afflictæ devenerint, ut ipsæmet torquentes personæ ambigant, an iterato extreme enervati tales infantes ejusmodi crudelem & audacem curam sustinere queant: Das liebens- und beklagenswürdige Kind seye gar zu schwach und stünde es wohl nicht noch einmahl aus, daß man es ziehe, jedoch wann es nicht helffe, so könne es doch nicht schaden: & ita satis sæpe tales tenelluli torquendo cruciantur, aut hac cura Subluxatoria torquentur: qui *clandestini infanticidii* modus ex imperitia & temeritate ortus, est, qui sub spe auxilii, aut sub larva lucri capiendi committitur: de quibus tragicis casibus medici cognoscere & judicare, ac cognita causa, ejusmodi malefidi experimentatores extraordinaria poena adverti jure meritoque deberent, ne multos afflictos parentes liberis spoliarent, rempublicam numero profapia defraudentur & destituant, idque sua parte efficiant, atque cooperentur, cur plures quotannis infantes moriantur, quam alterius ætatis homines, imo cur in tali loco singulis annis plures infantes vita priventur, quam in alio loco: quamvis vero a veritate alienum haud sit, quod systema ossium, horumque diversæ *junctionæ* generatim in *omnibus* infantibus laxius, infirmius, & mollius sit, aliquando etiam ex *hereditaria* dispositione, ut supra ex SENNERTO allegavimus, talis *indivi-*

individualis constitutio laxior & *mollior* existat, inde tamen non sequitur, quod ex infallibili necessitate aut *omnes*, aut tales infantes *Subluxationem* pati tenerentur, ne dum illa necessitas urget, quod, si hæc in illis contigerit, hæc crudelis, barbara & inimica cura in usum trahi debeat, siquidem in tenellulo tali corpore & ætate illa *nunquam opus* sit: eapropter etiam a peritis & circumspæctis medicis cognitio & dijudicatio merito desideranda & imploranda erit, an etiam reliquus, ceteroquin moderatus usus hujus curæ, aliquando necessarius & *utilis* esse possit, & an non alia *leniora* & huic ætati *convenientiora* supersint auxilia.

§. VII.

Non raro contingit, ut infantes a *ventriculi* nimia oppletione, a *nimia lactis* ingestione, a *prava* lactis digestionem, a *bilis* perniciofa fermentatione, cum lacte, a *flatulentia*, ab ingestis frigidis, a *lactis* intemperie, ab alvi *adstrictione* *cardialgias*, inflationes *hypochondriorum*, difficilem, operosam & acceleratam respirationem, virium prostrationem, angorem, conatum *vomendi*, *calorem* præternaturalem &c. experiantur, quod schema morbosum imperitæ sæminæ confestim huic *Subluxationi* tribuunt, insuperque *celerè* ausu ad hanc *torquentem* curam confugiunt; qua, quia causæ non respondet, multa fontica *damna* excitant, quæ non raro ad *tragicum* eventum perveniunt: unde quidam medici cum tædio admirantur, cur nulla remedia, quæ ipsi ordinaverant, ullam desideratam *opem* præstent, es wolle gar nichts anschlagen: in quo casu urpl. maxima contumacia *præmissa* hæc iniqua & inconueniens cura *occurritur*, quæ tamen mox in initio graves intulit *turbas*

turbas & ad perversas commotiones spasticas, congestorias & febriles, nec non præjudiciosas valde humorum stagnationes, stases, in aliena loca restagnationes, insuper ad motus inflammatorios, ad adstrictiones, aut tumultuarias & anomalas evacuationes &c. &c. viam præparavit: In aliis infantibus, præparationes ad variolas & morbillos partim consuetis & communibus, partim personalibus pathematibus imperitis & audaculas fæminas ad torturam suam empiricam commendandam & applicandam alliciunt, ut sunt tensiones molestæ in dorso, torminosæ tractiones in abdomine, vomitus & conatus vomendi, adstrictio alvi, oppressio pectoris, hypochondriorum intumescencia, tussis &c. quæ pathemata frivole huic subluxationi adscribuntur, & quando alii homines mox de exanthematum prædictorum invasione suspicantur, subito priores exclamant, das Kind habe sich wehe gethan, davon kâmen die Pocken und Maßern her, inde colligunt, hanc subluxationem prius removendam esse, antequam illorum cura suscipiatur; imo hanc curam minus prosperum consecuturam successum sibi aliisve persuadent, ni prius hac tortura subluxatio illa emendata & reparata fuerit; qua subinde præstita communiter omnia symptomata confestim & numero & gradu auferunt, adstrictiones alvi pertinaciores evadunt, æstus accenditur, anxietas præcordialis increbescit, vires magis prosteruntur, cardialgico-emetica molestia increbescunt, exanthemata difficiliter & inordinatius erumpunt, quid quod totum affectus præsentis schema confunditur: non raro teneris infantibus a lacte aquosiori & impuriore, aut refrigerato, ab ex- & interno frigore perpesto, a variis aliis ingestis &c. valde angentem & affligentem flatu-

flatulentiam incidunt, unde cardialgiæ, inquietudines, ad-
 strictiones alvi, tormina, jectigationes, virium imbecilli-
 tates, Hinfälligkeit, conatus vomendi &c. oriuntur, quas
 afflictiones ob aliquam analogiam denuo præcoci judican-
 di ardore & ausu & celeri juvandi conatu, huic Sublu-
 xationi imputant, ideoque absque omni alio respectu, ad
 hanc torturam præcipites ruunt, qua administrata sub hi-
 scæ circumstantiis, tota facies illius morbi subito in *deterio-
 rem* delabitur statum, ut iterum tragicus eventus *iniquam*
 illius experimenti ordinationem & applicationem com-
 probet: & quid facilius, quidve frequentius evenit, quam
 ut teneri infantes *ventriculi* virium alterationem & *ener-
 vationem* variis ex causis experiantur, unde *similia* pathe-
 mata anxietatis, præcipitis & anhelosæ respirationis, Daß
 Stöhnen und Kechen, inflationis ventriculi &c. patiun-
 tur, quæ ineptæ tales vetulæ garrula lingua Subluxatio-
 ni annumerant, quo curam suam torquentem applicare
 queant: unde vero *præsens* status non melioratur, sed ut
 plurimum novo molestiarum cumulo augetur & deteri-
 oratur: ut ita quotidiana observatio abunde comprobet,
 quam *male* in infantibus *communis* & *plebejus* *abusus* do-
 mesticæ hujus *torturæ* cedit: ut omnino ingenui & pe-
 riti medici illum indicare, & ab eodem sollicitè dehortari
 debeant, ne ulterius talia pericula & experimenta per mor-
 tes, aut empirica & crasse artificiosa infanticidia & carnifi-
 cina domestica committantur.

§. VIII.

Præcipui autem, nec non *fontici* pravi effectus & af-
 fectus, qui ab ejusmodi *abusu* hujus Curæ Subluxatoricæ
 proveniunt in *infantibus* aliisque *teneris* ætatibus sunt, ut
 D perti-

pertinax *adstrictio* alvi, frequentius recurrentia tormina
 intestinorum, vitia excretionis urinæ, dysuriæ, stillicidi-
 um urinæ, sæculenta urina, involuntaria mictio, Leien-
 teria, prolapsio ani, hernia scrotalis, inguinalis & umbili-
 calis, tumor suspectus genitalium, inflatio abdominis chro-
 nica, vagi æstus, febris lenta, atrophia, tabes, scirrhi hepa-
 tis, rhachitici affectus, dyspnœa, tensio continua hypo-
 chondriorum, præmatura hypochondriaca pathemata,
 tussis chronica sicca, ventriculi inflatio, difficilis concoctio,
 gravativa angustia post comestionem, premens molestia in
 confiniis diaphragmatis, renitens sensus sub inspiratione,
 animi deliquia, palpitatio cordis, virium continua imbe-
 cillitas, daß solche Kinder weder gedeihen, noch stark werden:
 costarum spuriarum protuberantia acuminata, concretio
 pulmonum cum pleura, phthisis, præmatura hæmopty-
 sis, interdum cruenta dejectio, miseri & miri affectus in
 & externi spastici, chronicæ catarrhæ oppletiones pe-
 ctoris, ronchissans atque stertens, ut & anxia respiratio, suf-
 focativus catarrhus, epilepsiæ, variæ in & externæ stagna-
 tiones & stases humorum in singulares tumores transeun-
 tes, morbi complicati, corrupti, confusi, qui ob perversum
 suum statum *incantamentis* adscribuntur, deformis,
 distorta & curva statura corporis, irregularis nutritio &
 inæqualis augmentatio partium, contabescencia superioris
 corporis regionis, aliquando intumescencia abdominis &
 pedum, affectus paretici & paralytici, absconditæ concre-
 tiones partium internarum, quæ tandem sub inspectione
 defunctorum talium subjectorum reperiuntur, nec non
 varii occulti interni abscessus, aliique plures mirabi-
 les affectus; Et quis *cumulum* atque *catervam* illo-
rum

rum morborum enunciet, qui abusum hujus curæ subluxatoriæ excipere, qui etiam in interna & externa corporis regione tragædiam suam agere solent; ejusmodi morbosarum afflictionum seriei annumerari merentur certi *dolores*, qui *abscondita* aliqua causa nituntur, & per intervalla recidivas, aut paroxysmos suos servant, imprimis ingruentibus *tempestatibus*, aut mutationibus *atmosphæricis*, wann sich das Wetter ändert: exinde inclarescit, quod temeraria & imperita hæc cura in infantibus non modo extemporaneam perniciem *acceleret*, & affectus aut perfecte *acutos*, aut quasi acutos provocet, sed & morbos *chronicos* causetur, atque infantes tales *perpetuo* valetudinarios reddat, inde dicunt es wären schwache ungesunde Kinder, die sich oft und leicht verbrechen, daher nicht zu Kräften kommen können: non desunt exempla, ubi infantes, unius prosapia, a sanis parentibus geniti, ex usu frequentioris hujus curæ, *præmatura* morte sub *hectico* morbo occubuerunt, sind alle zu todt gezogen worden: Attenta itaque observatio docet & confirmat, quod imperita & abusiva hæc cura teneræ ætatis subjecta plurimum in *hecticam* conjiciat, antea vero aut in *pulmonibus*, aut in præcipuis *abdominis colatoris*, infarctus plurimum *letales* causetur, ut vel citius, vel successiva tabe consumantur & tandem misere expirent: quod itaque Gallis olim cum pulvere successioni arbitrarie usu receptum fuerat, id nostris locis & in aliquibus Germaniæ tractibus hæc cura perficitur, Sie bringen die Menschen in guter Meinung, Hoffnung und Liebe, ob wohl nicht vorsehlich ums Leben: an vero ignorantia, imperitia & temeritas tam in foro politico, quam divino homicidium excuset, colligere facile licet,

licet, quamvis hæc culpa, si defensionibus civilibus traditur, valde extenuari solet, sub excusatione die einfältige Frau hat nicht aus Vorsatz gefehlt, hats nicht besser verstanden, hats aus guter Meynung gethan, wer kan ihr was anhaben, das Unglück kan dadurch nicht gebessert werden: ergo Petrus, aut Catharina currit, laßt sie lauffen. Egregia consolatio pro re medica! Non inconsultum esse iudicavimus, quoniam in choro *infantum maximi* & frequentissimi errores cum hac tortura committuntur, etiam tales innocentes ætates contra crudeles hosce Herodianos experimentatores defendere, insuper monere atque optare, quo omnes occasiones clandestinis & *larvaris* talibus infanticidiis & homicidiis sollicitè & serio intercipiuntur.

§. IX.

Quemadmodum etiam hoc experimentum in choro fæminarum præc. usu receptum est, ita præter infantes hac tortura in *semet ipsas* fæminæ sæviunt, seque corumpunt & partim *persuasionibus*, quibus una alteram eo seducit, partim *credulitate*; qua huic ausui facile assentiunt & quippe *topico* auxilio, de quo profitentur, eufferliche, gemeine Haus-Mittel können nicht schaden, fidem tribuunt, facile & prompte huic torturæ se submitunt, inde autem non raro crebriores noxas, quam expectatas utilitates experiuntur & obtinent. Abutuntur itaque fæminæ hac cura subluxatoria, quando ob *ventriculi* molestias, imbecillitatem, flatulentiam, concurrentes cardialgias, asthmaticum statum, dolorem capitis, connexam hypochondriorum tensionem & angustationem, alvi obstructionem, restrictionem sanguinis ad internas regiones, palpitationem

nem cordis, intercurrentes phlogoses, inappetentiam, virium dejectionem, aut *spontanea* suspicione, aut aliena persuasione hanc *subluxationem* inculpate & hoc auxilium adversus illam admittere solent, unde vero, sive bene sive male illud exerceatur, quia incongruum est, loco opitulationis *graviora* damna accersuntur, & *nova* sæpe morbi scena provocatur; ideo querelæ illæ percipiuntur, man habe sich ziehen lassen: quasi re optime acta, und es habe doch nicht besser werden wollen: Et licet quædam fæminæ *laxioris & flexilioris* corporis sint, in quibus paulo facilius symphytes & juncturæ ossium violari possunt, attamen propterea non confestim hoc tormentum necessarium & consultam erit, siquidem *coeco* quodam ausu homines torquentur, nescias *ubi & qualis* sit illa subluxatio, ut propterea audaci conatu & violento impetu tractio illa instituitur, qua sæpe talis subluxatio, si antea non præsto fuit, nunc excitatur, aut præsens *augetur & in deteriorem* statum conjicitur: Nec desunt casus, ubi *male menstruat* fæminis, ob cardialgiam emato-lipothymicam, tensionem in sinistro hypochondrio, inflationem illius regionis, difficilem respirationem, ardorem internum, inquietudinem in abdomine, obscura tormina colica, stricturam alvi, orgasmum sanguinis, gravativum dolorem capitis, acutum & morsificantem dolorem in confiniis ventriculi &c. mox prognosticon formatur, quod Subluxationem vertebrarum passæ, nec certius, nec citius restitui & convalescere queant, nisi hanc torturam patiantur, cui etiam libere & prompte interdum annuunt, eamque curam adeo patiuntur, daß ihnen die Rippen und der Rücken knacket, inde torquentes exclamant, das heißt Wehe gethan! cum tamen

D 3.

ipfæ.

ipsæmet illæ carnificinæ sint, quæ sua tortura tales cruciatus causantur: hinc interdum *actualis vomitus* cruentus, aut spasmi, aut semi convulsivi, aut semi inflammatorii, aut febriles motus, aut valde *angentes vomitus*, aut alii *intricari* & periculosi affectus ex ejusmodi præviis *præparationibus*, *vomitum cruentum* concernentibus, perperam hac *incongrua* tortura tractatis, oriuntur.

§. X.

Præterea sequiori sexui molestæ *flatulentia* ita familiares sunt, ut diversorum *arduorum* morborum larvam assument, hinc nonnunquam gravissimos spasmos, acutas tensiones, angustationes, cardialgias, tractiones in dorso, difficilem respirationem, dolores pungitivos &c. causantur; quod afflictionum schema confestim hujuscemodi Subluxationi adscribunt, & per hunc paralogismum subito hac *tortura* afficiunt, inde autem totum affectum corumpunt, colicam convulsivam, vomitus atrocissimos, affectus syncopticos, extremas angustias, abdominis dolorificas inflationes, pertinacissimas alvi stricturas, febres confusas quotidianas, intermittentem typum æmulantes, aut lentas, cruciatus nephriticos, mesenterii spasmos, diuturnam anorexiam, gravissimos angores & pertinaces vomendi conatus &c. provocant: aliquibus sæminis pathemata *hysterica simile* schema morbotæ afflictionis offerunt, quod a minus peritis cum tali *subluxatione* facile *confunditur*, quando colicæ hystericæ, colica iliaco-hæmatitica, flatus, spasmi ejusmodi angustias, cardialgias, tensiones, dyspnoeam, conatus vomendi, acutas lumborum puncturas &c. inferunt, ut abusui hujus torturæ fervientes jovem lapidem jurarent, hanc certissimam Subluxationem esse, quæ non

non aliam quam hanc requireret curam; non raro contingit, ut fœminæ *Mensum anomalis* laborantes, acerbos dolores dorsi, lumborum & coxendicum experiantur, *es* liege ihnen sehr im Rücken und Kreuz, insuper *congestorū* & *spastici* motus *sinistrum* hypochondrium invadunt & *ventriculum* versus vergunt, ibique diaphragma, spurias costas & pectus in consensum trahunt, unde tales molestiæ oriuntur, quæ hujus *subluxationis* speciem æmulantur, ex hac confusione aurem evenit, ut in illo *irregulari* Mensium statu, loco congruæ curationis hoc *tormentum* adhibeatur, unde illa facies perverſi alias *anomalici* status cum maximo præjudicio corrumpitur, & longe atrociores & pertinaciores afflictiones excitantur, ita ut futura congrua medicatio difficillime optatos nanciscatur successus: In hanc classẽ *abusivæ* ordinationis torturæ hujus domesticæ referimus, quod in observatione medica constat casus, ubi quædam fœminæ brevi post *conceptionem*, aut *primis gestationis* mensibus parilibus tenſoriis doloribus, *lumbarem* regionem versus umbilici confinia occupantibus, afficiuntur, cum quibus interdum *obscuri colici* dolores & transitoria respirandi difficultas concurrunt: hoc schema molestiæ aliquando hujus subluxatoriæ curæ æstimatrices & commendatrices pro vera subluxatione declarant, insuperque artificium suum adhibent, usque dum tenerum conceptum, aut foetum extorqueant, sive ad abortum contribuant. Huc referri etiam meretur, quando cum eadem cura hic abusus committitur, dum *præter necessitatem teneræ* fœminæ sub *rheumarismis*, *coxas* & inferiorem dorsi regionem invadentibus strenue torquentur, ut brevi post *uteri prolapsus* consequatur, qualis casus

fus aliquando in Praxi medica D. Præfidi obtigit: Utur autem hætenus commemoratarum observationum in fæminino sexu annotatarum plures recenferi poffunt, quæ *perniciofum* abufum torturæ domesticæ testantur, attamen illæ abunde fatisfaciunt, quo thema noftrum confirmet & illufrent.

§. XI.

Non fuperfluum fuerit adhuc unam & alteram confideratu dignam obfervationem, ad præfentem deductionem pertinentem, allegare: videlicet contingit interdum, ut homines de dolore *dorfi* & *lumborum* tenfivo, de cardialgia & oppreffione pectoris, una cum virium proffratione, alternante horripilatione & phlogofi, conatu vomendi, hypochondriorum oppletione, inquietudine in abdomine conquerantur, & fub ejusmodi moleftiis & querelis in infelices manus fugitiva officiofitate hac cura indifcretim homines de perpèffa fubluxatione feducentium & perfuadentium, dein etiam torquentium medicaftrorum incidant, ita ut confefitim præcedens hic apparatus moleftiarum morbofarum accessum *febrium continuarum*, aut *malignarum*, aut *benignarum* inferat & prodat, quales febres autem hac ipfa inconuenienti tortura, mox in primis fuis initiis adeo *depravatæ* apparent, ut non modo totus proceffus & decurfus turbulentus fit, fed & varia perverfa maximeque *ominofa fymptomata* vehementioris ætus aridi, pertinacis obffruktionis alvi, eximie anguftiæ præcordiorum, acerborum dolorum colicorum, perturbatæ & impeditæ diurefeos, congefionum & fpasmorum hypochondriorum, ventriculi & pectoris regionem & vicinitatem affligentium, omnes falutares evacuationes fufflaminan-

minantia, raptus humorum intra caput & impetuosos fu-
 rores inferentia, semi inflammatorias commotiones & pa-
 raphreniticos concursus excitantia &c. &c. superveniant,
 quæ huic torturæ domesticæ suam debent originem:
 Porro nobis exempla constant, ubi subjectis, *irregulari* ac
 turbulento motu *hæmorrhoidali* laborantibus, eximio *dam-
 no* hæc tortura ordinata & adhibita fuit: quando illa antea
 gravi dolore *dorsi, lumborum & coxendicum*, nec non ma-
 gna *hypochondriorum* tensiva & angustante molestia, ut &
 tenaci suppressione alvi, turbata diuresi, cardialgia, difficili
 respiratione, urgente flatulentia, ventriculi torsione, labo-
 raverant, unde *dorsum præc. flectere* sine sensibilibus & *a-
 curis doloribus* haud potuerant, quod schema molestiæ
 confestim huic subluxationi imputatum insuperque hac
 tortura, est tam *infelici* effectu, tractatum fuit, ut præsentem
 anomali motus hæmorrhoidalis in *majorem confusionem*
 redacti, atrocissimi *spasmi* in abdomine excitati, periculosi
 vomitus cum lipothymia alternantes, catarrhi suffocativi,
 vertiginosi suspecti affectus, stricturæ spasmodicæ con-
 vullivæ hypochondriorum, intercurrentes perverfi mo-
 tus febriles, ardores ominosi interni, sub metu inflamma-
 tionis, dolores intensissimi in abdomine, daß sie sich nicht oh-
 ne den heftigsten Schmerzen auf den Leib haben können grei-
 fen lassen, provocati sunt; de qua periculosa facie & con-
 secutione, priores temerarii experimentatores vana con-
 solatione testantur, es sey alles verschwollen (quod etiam ita
 esse potest, est cum discrepantia, siquidem hæc interna hu-
 morum coacervatio & stagnatio non ab *imaginaria & falso*
 accusata Subluxatione, sed ab adhibita illa *violenta cura* or-
 tum traxit) man müßte es mit den Weithu-Plaster versu-
 chen

E

chen

then & quæ narratiunculæ atque gerræ aliæ in hoc casu proferuntur: suffecerit ex attenta & ingenua conciliatione omnium circumstantiarum facile inclarescere, quantus *abusus* in tali casu cum illa *crudeli* cura commissus fuerit: Eandem censuram meretur ille casus, quando Subjecta, quibus *colica hæmorrhoidalis* familiaris est, aliquando *prodromos* hujus affectus, cum *subluxatione* quadantenus conspirantes, experiuntur, quos imperiti homines mox cum hac frivole confundunt, & subito ad hanc curam audacter confugiunt, illa autem non modo gravissimum ejusdem colicæ insultum *accelerant*, sed & eandem in *acutum* & valde *periculosum* statum conjiciunt, ut aut internæ inflammationes, aut convulsivi, aut atrocissimi hypochondriaci dolores, aut *concurfus* multorum cruciatuum, totam *internam abdominis* regionem affligentium, affectus strangulatoriæ suffocationis pertinacissimè constringentes, alvum extrema contumacia obstruentes, *iliacum* morbum accercentes &c. &c. subito superveniant & consequantur: quippe qui *deplorandi* fructus hujus *abusus* cum hac tortura in hoc affectu commissi, omni sollicitudine imposterum vitandi, ar- cendi & prohibendi sunt.

§. XII.

Superfunt adhuc plures casus, in quibus ob malam cognitionem & discretionem speciei affectus *incongrue* etiam hæc cura adhibetur; ideoque cum eadem *abusus* committitur: hujus conditionis sunt Affectus nephritici, sive in *congestione* & *inflammatione* renum, sive *initiante* calculo & conjuncto spasmo in renum substantia & vicinitate consistant, qui arduos dolores lumbares, tormina intestinorum, stricturam alvi, ischuriam, conatus vomendi, cardial-

cardialgiam, febriles commotiones &c. comprehendunt, ita ut dorsum movere & flectere nequeant, unde quidam ludicre judicant, hanc molestiam a *Subluxatione prægressa* provenire, cui audacter hanc curam *torquentem* opponunt, quam adeo malus hujus afflictionis successus excipit, ut periculum mortis, teste experientia, supervenerit, quid quod *D. Præsidi* innotuit in tali casu valde *periculosus micus cruentus*, cum atrocissimis *spasticis* doloribus & valde *acuta febre* stipatus, quales affectus ab eadem cura provenerant: Huc referimus affectus *ischiadicos*, qui non raro ob *apparentem* convenientiam cum eadem subluxatione confunduntur, & *simili* tortura cum magno ægrorum *præjudicio* tractantur, ut dolores priores *gradu* & *pertinacia* augeantur, insuper etiam *alia symptomata* varia ominosa excitentur, quæ ex parte colicos, & nephriticos ex parte valde *alteratam diuresin* concernentes aliosque affectus complectuntur: In eandem sphaeram & feriem referri possunt *rheumatici* aut arthritico-rheumatici dolores, quibus idem interdum contingit, ut cum Subluxatione tali perperam commisceantur, & inconvenienti hac cura æquali pravo successu tractentur & torqueantur: Ex singulis hisce observationibus, (quibus adhuc *plures* associare, omnesque multiplicibus *exemplis* tragicis confirmare possemus, ni *brevitati* impræsentiarum studere, propositum nostrum fuisset) manifestum est, quam sæpe cum hac tortura domestica in choro medicarum personarum maximo cum damno errores committantur, qui non modo nonnunquam irreparabiles existunt, sed & homines afflictos in miserimum & chronicum valetudinarium statum conjiciunt, imo quandoque

funestum eventum, causantur; ut non modo ingenii & periti medici maxima vigilantia & sollicitudine vulgarem usum & abusum illius interciperent, sed & illi, quibus ordines in re medica conservandi, defendendi, exacte disponendi & observandi, imo magis magisque dirigendi & emendandi demandati sunt, quotidianum plebejrum abusum, qui cum eadem cura committitur, tollere & avertere debeant, quo Sanitas hominis, quippe pretiosissimum donum naturale, certioribus magisque tutis atque probatis mediis & subsidiis adjuvari & promoveri queat: Claudimus nunc rivos nostros, DEO T. O. M. pro præstito cælesti Suo auxilio in indicanda & explicanda hac observatione devotissimas persolvimus gratias, piis insimul precibus flagitantes, ut conatus nostros tam præsentibus, quam futuros alma sua benedictione amplectatur, efficiatque, ut huic etiam labori salutari respondeat

F I N I S.

NOBI.

NOBILISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

PRAESES.

Comuni fama medici experientissimi salutantur, male experimentissimi; quia experimenta dubia communiter, ambigua, fallacia & periculosa existunt, hinc periculum facere, idem est ac experimentum instituere, & coeco ausu in viscera hominum grassari: ob id *PLINIUS Lib. 29. cap. 1. contra Medicinam urget, quod in illa nulla lex sit, quae in eadem inscitiam capitaliter puniat: quod nullum ad sit vindictae exemplum: neque quidem raro in medicina pericula & experimenta cum aliorum morte instituuntur; quare CASP. BRAVO de medic. dogmat. praestantia Sect. 3. resolut. 8. §. 3. p. 124. ait: leges puniunt malitiam, non tamen eventus probabiles, quos nequit prevenire prudentia: inquit enim GALENUS lib. metab. nunquam aberrare supra hominis caput est: errare quam minime solius optimi artificis: Quantumcunque autem multi famam artis medicae defendere allaborant; dolendum tamen est, quod iniqua, temeraria & fallacia talia experimenta sese peritiae optimeque probatae experientiae frivole atque temere immisceant; recte itaque LANGIUS Epist. med. 1. Lib. 1. p. 12.*

E 3

excla-

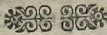
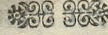
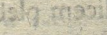
exclamat: *his nugis medicina adeo defoedata est, ut nulla sit arrium, quæ adeo confertim erroribus & superstitionibus scareat, ac illa nobis coelitus data Medicina. Hercules certe minore labore Augiæ purgavit stabulum, quam aliquis, quantumvis doctus, medicinam a tot mendis elueret & expurgaret: Consultius ea propter fuerit, ægros non attingere, quam male fidei experimentis laceßere & torquere: imo monitum illud HIPPOCRATIS Lib. de insomn. observare convenit: si juvare non poteris, cave sis ne noceas: addimus affatum BESOLDI in consideratione Politicæ vitæ & mortis Lib. 2. c. 1. §. 7. p. 61. Quia saluberrimam medicam artem, ut alias res, hæc quoque corruptela invasit, ut plurimi ejus scientiam & exercitium sibi vindicarent, & periculose in vitam ac fortunas hominum grassarentur: studiose ideo falsi Medici a veris sunt distinguendi: nullius artis tot artifices sunt, quam illius: etenim præter aniculas, cernere licet erroneos, circumforaneos, agyrtas, circulatores, impostores, Ecclesiæ ministros, Judæos & alios, omnes tamen ἀπειθέτας & veræ artis prorsus ignaros: ideo evehuntur non ἀπειθέτα, sed docti & periti, quoniam imperitia culpæ annumeratur l. 7. §. ult. ff. de offic. præf. l. 27. §. si calicem ff. ad Leg. Aquil. Inter alia subjecta, quæ artem medicam captiosius experimentis contaminant, sane multæ sæminæ officiosæ, & audaces sunt, ut curationibus illotas suas sæpe immisceant manus; quam ob rem prudentes medici omni cura prospicere debent, ne illæ nimium sibi arrogant, neve ultra colum & ollam sapere audacter sibi persuadeant variaque sua tentamina rei medicæ obrudant: & quamvis HIPPOCRATES Lib. de seprim. part. num. 2. fidem mulieribus præbendam esse consuluerit, & illis præfer-*
rim

rim, quæ iudicio prædita sunt, tamen sanitati promiscue confilia dare iisdem minime convenit, nec concedendum est: quamvis enim a Legislatoribus Medicina fæminis non sit interdicta, siquidem multæ illarum hanc artem, juxta plebejorum iudicium, haud infeliciter exercuerant, ut colligere est ex Fufiniano lib. ult. ne autem versicul. sin autem notarius sit, cap. de com. ferm. man. ut expendit Alberzus Rosa in suo indice foecundo in vers. Medicina potest esse mulier & text. in l. ult. post. princip. ibi & Medicis utriusque sexus. C. com. de legatis: nihilominus constat HYGINUM Fabularum cap. 274. retulisse Athenienses aliquando suis legibus cavisse, ne fæmina artem medicam disceret: interea sat longum catalogum fæminarum magis medicastricium, quam medicarum profert TIRAQUELLUS de Nobilitate Tom. I. cap. 31. n. 321. 356. conf. Zacur. LUSITANUS Medic. Princ. histor. Lib. I. histor. 7. ubi latius agitur de fæminis, quæ nunquam medicam artem exercuerunt: Equidem hoc loco cum SYRACIDE eloquor cap. 37. v. 35. Wo kommt doch das böse Ding her, o mala mens unde provestisti, ut hodiernis temporibus Sacra Medicina adeo fallacibus & temerariis consiliis & experimentis corrumpatur? ex parte ab Evæ filiabus, quæ sua garrulitate, affectata sapientia, animi levitate, credulitate, superstitione & temeritate satis sæpe & ab hoc & ab hac & ab illa inventione & experimento mira proferunt atque promittunt. E numero talium inventorum plebeja illa cura subluxationis vertebrarum est, qua cum juxta communem effoeminatum abusum sæpissime gravissima damna excitantur: Et hanc infelicem plebejam curam, quæ vulgo in magnum trahi-

trahitur abufum, Tu NOBILISSIME DN. CANDI-
DATE præfenti Inaugurali differtatione indicare, e-
jusque communem abufum improbare jufto fufce-
pifti zelo. Laudabile enim Tibi hucusque ftudium
curæ fuit, ut Praxi Medicæ ftrenuam operam dares:
nec fugitivo animo arduam hanc rem tractafti, quin
potius aliquot annis non modo Scientiæ, fed & majori
applicatione institutioni Practicæ, & tentaminibus
practicis fub congruo moderamine laude digna fo-
lerria incubuifti, indeque haud poenitendos fructus
atque profectus naftus es; quo itaque capacitatem
Tuam in publicum ufum atque proximi com modum
vertere poffis, immunitatibus doctoralibus jure frui
cum DEO propofuifti, poftquam fub fideli manu-
ductione, doctrina & peritia clariffimorum Virorum
multa in re medica utilia, neceffaria, fundata & pro-
bata attento animo percepifti & collegifti: ideo di-
gnum Te Facultas Medica æftimavit, quo Privilegia
doctoralia, poft examina confueta, quæ fubiifti, inque
illis bonos in fcientia & peritia medica profectus
probafifti, legitimo modo Tibi conferantur: de quo
nunc Tibi ingenuo gratulor affectu, in fuperque in
votis habeo, ut coeleftis benedictio fcientiam & pe-
ritiam Tuam ulterioribus accrementis & profferri-
mis ufibus atque effectibus beet, quo futuro Tuo
ftudio Praxi medicæ, afflctis ægrotis, commodo pu-
blico, Parenti fideliffimo, Tibique ipfi defideratiffi-
mi fructus affluant. Vale dab. Halæ VII. Calend.

Novembr. A. R. S. clo lccc xxxv.

VIRO

VIRO IUVENI CLARISSIMO
DOCTORI LENTZIO

S. D. P.

IO. IVNCKER.

Optime, CLARISSIME DOCTOR, votorum meo-
rum procrastinationem interpretaberis: quid enim
causae subsit, quo minus illo die, qui lauro Te coronavit, sed
nunc demum ad gratulandum me expediam, satis Tibi per-
spectum est. Octo nunc anni lapsi sunt, quibus domesticum
Te habui, & talem quidem, quem, si saltus quosdam iuveni-
les exceperim, quavis occasione exoptatum ac fidelem agno-
vi. Palmaria autem virtus, qua Te ornatum expertus
sum, illa est, quod, licet pro animi Tui teneritudine nonnul-
la advertere graviter potuisses, quaslibet tamen admonitio-
nes, ad salutem Tuam spectantes, grata mente ubique sus-
ceperis. Qua rariore virtute & sinceritate effectum est,
ut multum in Te fiducia ponendo, partem laboris mei Tibi
concedere nullus dubitaverim. Cui officio cum laudabili
industria aliquam diu praesueris, talem in morborum cura-
tione habitum acquisivisti, ut Tuo nunc Marte rem perage-
re & ad propriam praxin, sine formidine Te accingere pos-
sis. Qua de causa Tibi gratulor ac vere gratulor, atque
ex fonte divinae benignitatis vberissimam felicitatem in Te
derivandam amice cupio, exopto. Vale! d. in museo d. 2.
Novembr. 1735.

F

Est

ESt medicus Bipes canescens denique Ri-
dens.

Sic Logicus proprium continet omne
suum.

Officium Medici breuibus, mi Frater Amice,
Hunc iuxta versum tangere, mitte mihi.
Esto Bipes Medicus, præsertim nocte vo-
catus,

Mox ægrotanti quo Medicina detur.
Sit quoque canescens potius, quam corpo-
re, mente,

Hoc est, vt prudens pharmaca ferre
sciat.

Denique sit ridens, seu fortis, scommata
mittat.

Pectore magnanimo, si qua sibi veniant.
Hæ dotes in Te, mi LENTZI, conspiciuntur

Disquisita Thesis ceu mihi missa refert.
O! hos felices, o terque quaterque beatos,
Quos sic alma Trias muneribus de-
corat.

Hinc Tibi, mi LENTZI, quoniam virtuti-
bus istis

Fgregiis clares, gratulor ex animo
Hæc Doctoralis Medicorum Laurea san-
ctum

Glori.

Glorificet Numen, Te faciat celebrem.
In Te sit semper, voueo, releuetur vt æger,
Et sic prospereris, crede mihi Medicus.

Paucula hæc Nobiliff. Dn. Doctorendo
Fratri suo singulariter colendo in me-
moriã sempiternæ amicitie depro-
perare voluit

Friedericus Conradus Ebbardi,

M. P. & S. S. Th. C.

INdefessam operam, multos durosque la-
bores

Insequitur tandem gloria honosque
comes;

Condecorare Virum doctrina ac arte clu-
entem

Hæc vota acclamans nostra Thalia
iubet:

Integrum & saluum Te seruent Fata be-
nigna,

Aegros quo passis arte iuuare Tua.

Partus honos, nomenque Tuum laudes-
que manebunt,

Dum cœlo cæca sidera nocte micant.

Approperabat hoc Fratri ac amico iucundissi-
mo nouos honores ex animo gratulaturus

Rosenberg, J. U. C.

Es

Smag ein Sonderling die Titul viel betriegen,
Uns ist ihr Nutzen doch schon mehr als wohl
bekannt,

Wo keine Ordnung blüht, muß alles unten liegen,
Und wenig Seegen frönt ein solch barbarisch
Land

Den soll man ehren, dem der Ehren-Glanz gebühret,
Die Tugend soll mit Recht im ersten Gliede
gehn.

Weil Dich nun Tugend hat vorlängsten ausgezieret,
Kanst Du nunmehr gekrönt auf den Catheder
stehn.

GOTT segne Dich hinfort bey den erlangten Ehren,
Und lege selbst sein Ja stets Deinen Willen bey,
So müsse sich Dein Glück auch alle Tage mehren,
So sieht man, daß um Dich nichts als Vergnügen
sey.

Hiermit wolte seinen vielgeliebtesten Bruder
aufrichtig gratuliren

C. A. Lentz, J. u. C.

ULB Halle
002 186 950

3

sb

VD18

DISSERT

MEDICA, 36. 4

TO
DO

RA
CA 1735/36

ABUSU
VERT
Vom Mißbrau

KATIONIS
BEJÆ,
durchs Ziehn;

Et Consensu
IN

is Medica,
NA,

DN. D. M.
SACR. MAJ. REC.
CONSILIARIO

LBERTI,
NSIST. MAGDEB.
PROFESSORE

DEO
Domino Patrono, Pro
PRO
SUMMISQUE IN
GIIS DOCT

MO,
ris cultu prosequendo,
RIS

A.
PUBLICÆ AC

US ET PRIVILE.
TRANDIS,

JOHANN

R.
NI SUBJCIET

LENTZ,

H.
TYPIS JOH.

E,
AD. TYPOGR.

B.I.G.

Farbkarte #13

Inches

Centimetres

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue